

UN CAS INSOLIT

per JORDI ARBONES

En el setmanari *El Español*, que surt a Madrid, sota la direcció del Sr. Ignacio Agustí, i en el número 43 del 10 d'agost de l'any passat, un senyor Rafael Manzano, qui signa la plana "Agenda de Barcelona", s'esquinça les vestidures perquè Josep Ma. de Sagarra ha estat exclòs, segons ell, d'una antologia de poetes catalans publicada a Itàlia, supervisada per gent de Barcelona. El Sr. Manzano encapçala la nota amb el títol: "Un caso de canibalismo intelectual". Comença per fer una apologia del nostre poeta, el qual fou, al seu criteri, una de les més "egregias personalidades" de la cultura catalana, "reconocida por nuestro Gobierno —diu el senyor Manzano— que le impuso, poco antes de morir, la gran cruz de Alfonso X el Sabio". Després resulta que "los alancadoros de enemigos muertos, que por fortuna no abundan en nuestro país, pretender ahora borrar la figura de don José Ma. de Sagarra de la conciencia popular de Cataluña" i la qual cosa s'evidencia en l'antologia citada en "el odio destructivo de cierto sector se perfila en el volumen al comprobarse que ha sido eliminado de la antologia el nombre de don José Ma. de Sagarra". El comentarista es lamenta perquè qui es perjudica és la cultura i la poesia catalana "porque en el intento de envolver en el silencio a una de las figuras patricias de Cataluña quien sufre no es la gloria del poeta, viva en la conciencia popular, sino las letras catalanas, a las que se somete a una *dolorosa, terrible amputación*". (El subratllat és meu).

Després, i permeteu-me que reproduïxi el següent fragment, malgrat la seva extensió, el Sr. Manzano diu: "Cuando el ataque de la obra de Sagarra venia envuelto en el aroma a "ginesta" de la montaña, a la que el poeta consagró más de dieciséis mil versos en un extraordinario poema, nuestro espíritu se llenaba de asombro. Ahora cuando la operación quirúrgica de cercenar el cuerpo de la poesía catalana a su miembro más robusto se plantea en Italia, nuestro asombro adquiere tintes indignados. Se dibuja un fraude tremendo contra la poesía y la cultura catalana, al que cabe denunciar con energía. Con un tijeretazo sectarista se impide a los itálicos el acceso al poeta de las "Cancións de rem i vela", de "La Rosa de Cristall", de los tres más grandes caudalosos poemas modernos consagrados a Cataluña: "El Mal Caçador", "El Comte Arnau" y "Montserrat". I acaba la nota dient: "Si creemos que ciertas personas que afirman adoptar un talante moderno reverdecen las viejas luchas de la Edad Media, son los eternos "güelfos" que pre-

tenden ejercer una acción de canibalismo intelectual contra los "gibelinos..."

No sé qui és el Sr. Rafael Manzano, però el fet d'esciure en *El Español*, publicació absolutament adicta al règim franquista, és una dada valuosa per tal que puguem judicar amb certesa la intenció i el mòbil de la nota que ens preocupa.

En principi, el Sr. Manzano afirma que Josep Ma. de Sagarra ha estat exclòs de l'antologia. Amb aqueixa afirmació denuncia l'origen de la seva formació periodística. Estableix una premissa falsa, estil Goebels, i després li resulta fàcil descafellar la treca. Perquè, en primer lloc, podem presuposar que Josep Ma. de Sagarra no fou inclòs en l'antologia i, vist així, tot allò que podria fer el Sr. Manzano és lamentar-se'n. Però ell diu que fou exclòs i, aleshores, hem de creure que es va prendre una mesura disciplinària vers Josep Ma. de Sagarra i, per tant, el Sr. Manzano creu que pot protestar-ne.

Com que no ens diu, res respecte del criteri que degué primar en la selecció que compon l'antologia, ens pot imposar la seva opinió segons la qual fou l'odi "destructivo de cierto sector" qui va eliminar el nom de Josep Ma. de Sagarra de l'antologia, i no el criteri de l'antologista.

Perquè, per altra banda, estem segurs que han estat molts els noms *no inclosos* en aqueixa antologia i dels quals el Sr. Manzano no en parla. Per què, doncs, aqueixa preocupació per Josep Ma. de Sagarra? Perquè el Sr. Manzano sap, i ho remarca, que Sagarra va acceptar de part del "Generalísimo" la "gran Cruz de Alfonso X el Sabio", i sap, també, que això ha pogut ésser un motiu condicionador de la no inclusió del nom de Sagarra en l'antologia. Naturalment, aquesta decisió podria ésser objectada per quan aquell fet no té res a veure amb les valors literàries de la seva obra. Mes, això depèn del criteri adoptat per l'antologista. Podria ésser que no hagués considerat oportú situar el nom de Josep Ma. de Sagarra al costat, per exemple, del de Carles Riba, en aquesta ocasió. Encara no ha arribat el moment de l'oblit i mentre aqueix moment no arriba, els catalans tots hem, de fer-nos responsables davant la Història dels nostres actes, acceptant les conseqüències que comportin. Sagarra va acceptar una condecoració de mans de l'home que ha perseguit la cultura i la llengua catalanes, amb el propòsit d'eliminar-les, amb una dedicació que els catalans feia segles no concíxiem. Això és motiu suficient per tal que l'antologista considerés Sagarra indigne de figurar al costat dels homes la conducta dels quals ha estat irreprotxable en aqueix sentit. També podria ésser que l'antologista simplement no hagués inclòs Sagarra en aqueixa antologia per raons estètiques o formals. Potser ell ha volgut aplegar poetes simbolistes, per exemple, i ha considerat que Sagarra no és un poeta simbolista. Això el Sr. Manzano no ho contempla, no ens diu res del caràcter de l'antologia.

De totes maneres, el Sr. Manzano creu que amb aqueixa omisió hom sotmet les lletres catalanes a una "dolorosa, terrible amputación", que "se dibuja un fraude tremendo contra la poesía y la cultura catalana, al que cabe denunciar con energía", que "con un tijeretazo sectarista" es priva els italians de conèixer el nostre poeta, que s'ha comès una acció de "canibalismo intelectual".

El Sr. Manzano ha callat sepulcrament mentre el règim franquista, durant més d'un quart de segle, ha estat cometent to-

HORMOVIT H3

CREMA VITALITZADORA

Molts anys de joventut
amb un minut diari
d'aplicació de

HORMOVIT H3

Llers Laboratoris

ISIDRE PALMADA

Taller de Mecànica

VELAZCO 839

Confiteria

LA RAMBLA

SALAS y Cía.

LA CASA DELS CATALANS

TORTELLS - BISCUITS DE LA REINA - PALS DE JACOB - BRAÇOS
DE GITANO — SERVEI DE LUNCH

SARMIENTO 861

T. E. 35-0195

Catalunya, 113 (gener-febrer 1964), p. 3-4

EL FILM "MOURIR A MADRID"

Signal per Angeli Castanyer i Romà Planas, directors de la revista FOC NOU, organ de la Joventut del Centre Català de París ens es molt grat de reproduir el següent reportatge, escrit amb motiu de la sensacional estrena a França del film antifranquista "Mourir à Madrid":

«Es pensant en el darrer en data dels assassinats, el de Julián Grimau, que vam anar a veure "Mourir à Madrid", sabent ben bé que, si no altres ja som els fills d'aquell estropell popular, avui encara hom assessina a Madrid.

Pensàvem en tots aquells catalans que, després d'haver aixafat la sublevació feixista a Catalunya anaren, voluntaris, a lluitar per la llibertat, en tots els punts neuràlgics de la península. Les forces populars sabien que la pèrdua de la guerra, imposada per les sectes espanyoles, retrògrades i reaccionàries, destruiria les esperances socials que, tedrecaent, comportava l'èxit de les eleccions del 36. A més per als catalans, significaria no solament la pèrdua del govern autònom, socialment avançat, ans encara, l'intent d'aixafar-nos en tant que poble i en tant que nació. D'assimilarnos, bestialment, a una pretesa Espanya "Una y Grande".

En el seu muntatge de documents històrics, Frederic Rossif no ens mostra l'esforç nacional de Catalunya: ni la participació dels catalans a la lluita en tant que tals, ni fets tan importants com, per exemple, la transformació de la nostra indústria pacífica en indústria de guerra. Solament ho deixa entreveure: Catalunya perduda, Madrid i tot el centre cessen, la lluita, malgrat i contra Negrín, Frederic Rossif —influenciat segurament pels viatges que hi ha fet— ha copsat i comprès millor els sentiments del poble basc. Ens el mostra lluitant al costat de la República espanyola en tant que

ta mena d'actes "canibàlics", sectaristes, "fraudulents" i criminals contra les lletres i la cultura catalanes, però ara creu que es produeix una "dolerosa, terrible amputación" a la nostra poesia i que ha de "denunciar con energia", perquè Josep Ma. de Sagarra no ha estat inclòs en una antologia! Francament, només puc veure cinisme i mala fe en la nota del Sr. Manzano i no puc callar davant el seu to insultant, perquè el Sr. Manzano no té autoritat per a judicar si està bé o malament el fet que el nostre poeta no hagi estat inclòs en una antologia, perquè la seva ploma està al servei d'un règim genocida que ha perseguit, i persegueix, a mort la llengua i la cultura catalanes.

La crítica sana situarà, amb el pas del temps, la figura literària de Josep Ma. Sagarra en el lloc que li correspongui dins el context de les lletres catalanes, ni més amunt ni més avall, i aleshores el Sr. Manzano no tindrà cap dret a opinar.

nació: "els bascos reclamaven llur autonomia, la República els la concedeix: tot el poble basc lluita en defensa d'aquesta República". També el fet: "de tot el clergat, el basc és l'únic a lluitar contra Franco". Encara que mas a superficialment, fa algunes al·lusions al nostre poble: "els veritables punts de resistència: Companys a Catalunya, Miaja a Madrid, Aguirre a Euzkadi".

Si la contribució de Catalunya a la lluita, en tant que nació, no apareix a fi de comptes als espectadors del film, és segurament perquè el seu autor no ha comprès —per manca d'informació, potser— la complexitat dels problemes que es posaven i se posen avui encara, amb major acuitat, als pobles sota l'ègida de l'Estat espanyol. Així, del doble objectiu perseguit clarament per les forces sublevades, o sigui: primer, juguació del progrés social i de la idea de llibertat individual; segon: destrucció dels incipients règims autònoms que havien de portar necessàriament a un desenvolupament més normal de les nacionalitats perifèriques, només el primer és retingut per Rossif. Recordem que els franquistes ho deien ben clar quan qualificaven llurs enemics de "rojo separatistas". I que àdhuc mostraven una neta predilecció pel segon objectiu quan asseguraven que preferien "antes una España roja que una España rota".

No obstant això, Frederic Rossif ha menysingut la voluntat franquista de destrucció de Catalunya i d'Euzkadi, per no retindre més que el que ell, en l'interviu que segueix, anomena la característica fonamental de la lluita: "l'Espanya negra, l'Espanya rica aixecant-se en defensa dels seus privilegis contra l'Espanya pobra que començava a desvetllar-se".

Això dit, l'obra de Frederic Rossif és una acusació irrefutable i aclaparadora de l'existència del règim. L'ajut italià i alemany, la intervenció de l'Església —ens ve als ulls la fotografia del Cardenal Gomà saludant a l'estil nazi, al costat de militars feixistes— hi són posats de relleu en documents innegables. "Mourir à Madrid" és un bon document històric, el més important realitzat fins aquests dies de la tragèdia del 36. Millor que en un llibre, el públic comprèn, gràcies a la sobrietat de les imatges i la justesa dels comentaris, allò que fou la presa del poder per Franco. El qualificatiu "assassin" és a tots els llavis.

Un fet important ha sorprès els observadors, "Mourir à Madrid" ha batut tots els rècords, a París, de les pel·lícules en exclusiva i hom calcula que un 85% del públic és constituït per joves de menys de 35

anys, dels qui no van viure l'adveniment franquista i que volen saber com foren esclafats els pobles peninsulars.

Pocs dies després d'haver vist el film, Frederic Rossif ens rebia en el seu despaix.

—Abans de parlar de la vostra pel·lícula, voldriem que ens aclaríssiu per què la vostra primera reacció fou de negar-nos aquest interviu quan, per telèfon, us diguérem que era per a una revista catalana.

—Si, me n'excuso. No vaig pensar en aquell moment que els periòdics catalans són prohibits a la península. Pensava que veníeu de Barcelona en representació d'una qualsevol revista del règim.

—¿Heu estat contactat per periòdics franquistes?

—El diari falangista "Arriba" i el catòlic "Ya" han provat de contactar-me, però no vull saber res amb aquesta gent. Sé prou bé que tot el que els diria seria mal interpretat, deformat i transfigurat. De totes maneres són de mala fe. Quan la pel·lícula fou presentada a la premsa, els diaris madrilenys van emprendre una campanya, tractant-me de tot... tenia la impressió d'ésser el centre d'una novel·la de la "sèrie negra"...

(Al cor mateix de la mentalitat franquista, pensem nosaltres).

—¿Quines raons us han guiat per escollir aquest tema?

—Sabeu, he passat els 40 anys. Aquesta guerra va marcar tota la meua generació i, a més, va ésser el preludi de la guerra mundial. El feixisme internacional va preparar les seves armes a Espanya. Era un assaig general.

—¿Quines han estat les vostres fonts de documentació?

—Amb els meus col·laboradors, hem llegit piles enormes de documents. Durant dos anys i mig, vam llegir tot el que s'ha escrit sobre aquest tema. Hem estudiat els escrits de Miaja, Franco, Serrano Suñer, etc..., els reports de policia i els diaris de l'època. Vam obtenir l'accés als arxius cinematogràfics francesos, anglesos, americans i, sobre tots del russos, que són molt importants. Cal dir que els russos tenien 10 operadors cinematogràfics als diferents fronts, set del quals trobaren la mort exercint llur ofici. Es la primera vegada que la U.R.S.S. permet l'accés als seus arxius. En total, els arxius existents representen més de 30 hores de projecció.

—¿Tot descobrint aquests documents, quines eren les vostres primeres impressions?

—El que ens xocà més era el caràcter mateix d'aquesta guerra. Em sembla que en cap altre lloc no hauria arribat a un tal grau de violència. Era una batalla terrible, sense pietat. Hom afusellava amb ràbia, dels dos bàndols. Diré més: el crit del general franquista Millán Astray, "Visca la mort", hauria pogut ésser llançat per qualsevol bel·ligerant, d'un costat o del altre.

—¿Però, no penseu que del costat franquista, la violència tenia un caràcter agres-

(Passa a la pàg. 6)